

od dr. Bleiweissa v imenu narodnega volilnega odbora nasvetovani knez Ernest Windischgrätz, ker je ta kandidatura prevzel pismo: „kot katoličanu in konservativnemu Avstrijanu bode grof Hohenwartov pot zmirom tudi moj pot; zmirom in povsod se bodem potegoval za narodne pravice, tem obljubam ostanem vsak čas mož beseda“. Tak mož zasluži od katoliških Slovencev voljen biti tem bolj, ker je celó verjetno, da je rodbina knezov Windischgrätzov zlahke starodavne slovenske krvi, doma iz Slov. Gradca. Postopanje kranjskih Slovencev je vele modro. — Radgonačanje so liberalca Oskarja Falke izvolili za deželnega poslanca. — Na Primorskem je grozno pomanjkanje; začeli so za siromake pobirati. Darove sprejema v imenu podpornega odbora g. dr. Fr. Matejčič, c. k. profesor, (pošta: Mitterburg-Pisino). — Rudolfova železnica, ki vozi po Kranjskem, Koroškem in Štajerskem, dobila je iz državnih denarjev 56 milijonov podpore pa še le ni shajala; sedaj je vlada bila prisiljena celo železnico „sekvestrirati“ in s 1. jan. t. l. vso upravo vzeti v svoje roke; bržčas tudi to ne bo pomagalo in naposled bo morala država železnico kupiti. — Grofu Taaffeju pošiljajo zlasti Slovenci zaporedom pritrjevalna pisma ter pravijo, da so z njegovo politiko zadovoljni. — Kdo bo ministerske prazne stole zasedel, to še ni znano. — Iz Gališkega slišati je vedno več pritožeb zoper nesramne Jude, ki ubogo ljudstvo krščansko grozno izsesavajo. — Frančiškanom v Spljetu v Dalmaciji so svitli cesar podarili 1000 fl., da popravijo svojo cerkvo. — Vsled juga, ki je začel pihati, so si ljudje povsod v velikih skrbéh zaradi povodnji, posebno zopet na Ogerskem. Magjarski ministri hodijo Srbov vedno pehat in dražiti. Nedavno so karlovaškega patrijarha Ivačkoviča prisilili, da je odstopil, ter mu imenovali oskrbnika Angjeliča; to je Srbe hudo razjarilo, ker nasprotuje stari in cesarjev jim danim postavam. — Hrvatska narodna stranka je se zaradi nedognane nagodbe z Magjari sprla med seboj. Odlični poslanci so izstopili, ker jim preseda večno dvorenje Magjarom, ki le na propad slovanskih Hrvatov merijo.

Vnanje države. Lani in predlanskim bilo je tudi za kralje in cesarje strašno leto. Ubiti so hotli nemškega in ruskega cesarja, italijanskega kralja; sedaj pa še španjskega, ki je pred kratkim mlado avstrijsko princesinjo dobil za ženo in kraljico; v torek 30. dec. pret. l. je se kralj peljal s kraljico proti svojej palači, ko 20letni capin Gonzalez, bržčas od zarotnikov republikancev najet, na nju sproži dvocevno pištolo, ena krogla je kraljici celo blizu mimo lica zabrnela; zadet ni bil nikdo, zločinec pa takoj ugrabljen. — Francozi imajo nove ministre same freimavrerje. — Belgijski vojni minister tirja denarjev za zidanje trdnjav rekoč: „časi so taki, da se utegneta ob našeji meji vsak trenutek spo-

pasti Nemčija in Francoska“. Jednaki strah pred Bismarkom navdaja tudi Holandijo in Dansko. — Na Italijanskem lovijo tolovaji bogato gospodo, in jo ne spustijo drugače, kakor če jih rodbino odkupijo. Nedavno so nekega grofa blizu Palerma ugrabili in ga ubili, ker rodbina ni hotela poslati denarjev 200.000 lir. — Na Atlantiškem morji je ladija utonila z 200 ljudi, v Angleškem pa železniški vlak most podrli čez reko Tay tako, da je nad 100 ljudi usmrtenih. V Afriki in Afganistanu pa se Angležem boljše godi, ker so povsod zmagali. General Roberts je Afgane premagal in se Kabula zopet polastil; s turškim sultanom pa so se sprli, ker so ugovarjali temu, da je sultan mohamedanskega duhovna na smrt obsodil zato, ker je sv. pismo na turški jezik prestavil. Sultan bo moral Angležem vendar voljo izpolniti. Črnogorci bodo morali boj začeti proti Albancem, ker jim Plave in Gusinja nečejo iz dobra prepustiti. Na Ruskem izganjajo Jude, ker se mnogi izmed njih nahajajo med rovarji proti cesarju.

Za poduk in kratek čas.

Stanko Vraz in Urban Jarnik ter slovenski Korošci pred 40 leti.

(Sestavil po drugih spisih J. L.)

I. Kdo je bil Stanko Vraz? Kdo Urban Jarnik? Pred 40, 50 in 60 leti nismo imeli Slovencev še nobenega časopisa, nismo imeli niti slovenskih knjig (ali njih število je bilo neizmerno majhno), niti „Slovenske Matice“, niti prekornih družbe sv. Mohora. Tudi ni bilo še toliko iskrenih Slovencev, kolikor jih je že dan danes. A nekaj malo domoljubnih, značajnih, učenih Slovencev nahajamo že vendar tudi v letih 1800—1840. Kdo izmed Slovencev ne pozna naših pesnikov Vodnika in Preširna? Kdo ne pozna lepih slovenskih pesmi teh Kranjcev? A tudi drugod, tudi po slovenskem delu zelene Štajerske in starodavnega Gorotana našli so se možje, ki se niso sramovali svojega materinskega slovenskega jezika, marveč ga pristrčno ljubili in gojili ter prejeli za pero, da so pilili, gladili in slavili slovenski govor ter častili slovensko in slovansko naše ime in narod naš.

Mej drugimi možmi te dobe se je na Štajerskem posebno odlikoval Stanko Vraz, a na Koroškem Urban Jarnik.

Stanko Vraz je bil rojen l. 1810 v ljutomerskih goricah (v Ceroveu), učil se je v Mariboru in Gradu. (V poslednjem mestu je prebil kakih 7—8 let. Že v mladih letih se je v njem vzbudila ljubezen do domovine svoje in do svoje lepe materinščine. Poleg drugih naukov začel je gojiti slovenščino in sorodne jeje slovanske jezike, v katerih je bil dobro izurjen, zlasti pa v ilirščini (hrvaščini). Naš slovenski je bil takrat še v povojih, malo slovenskih knjižic se je takrat že izdalo, a še to malo število ni našlo dosta čitatel-

jev. Stanko Vraz pa se je bil rano seznanil s hrvaščino in srbsščino, katera jezika sta skoro isto, kar je naša materinščina. Stanko Vraz je bil goreč domoljub, in zato je bil v veliki skrbi za našo bodočnost. Slovenski narod se mu je zdel premali, da bi mogel sam na vse veke brez pripomoči bratskih narodov izhajati. A isto se mu je videlo o Hrvatih in Srbih. Zato je želel, da bi se vsi Jugoslavjani — on nas je nazival Ilire — združili v jeziku, ter pisali z vsem umljivo ilirščino, katero je sam gojil. Začetkoma je sicer pisal štajersko slovenščino, a se pozneje poprijel ilirščine, v katerem jeziku ste že pred 40 leti pisane bile „politiške novine“ in lepoznavski list „Danica“ v Zagrebu. Nagovarjal je on tudi kranjske Slovence, posebno Preširna, naj se poprimejo njegovega jezika, a ga niso slušali. Stanko Vraz učen mož, izvrsten pesnik, ima zasluge za Jugoslovane (Ilire) v obče, in še posebej pa za Hrvate (jedro nekdanjih Ilirov) in za Slovence. V hrvaškem (ilirskem) jeziku je spisal ta glasoviti pesnik obilo svojih krasnih pesmi, katere je (nekatero v drugič) „Hrvatska (prej ilirska) Matica“ v 5 knjigah na svitlo dala; v hrvaškem je uredoval tudi znanstveno knjigo „Kolo“, bil duša narodnega hrvatskega življenja v Zagrebu in na Hrvatskem skozi 10 let. Za Slovence pa ima te-le zasluge. Speval je pesmi tudi v slovenskem našem narečju, občeval z mnogimi odličnimi Slovenci in nabiral po vsem Slovenskem narodne pesmi. Teh je neznanano veliko nabral, namenil jih izdati sam, a manjkalo mu je za to potrebnega denarja. Veliko množico teh prekrasnih slovenskih narodnih pesem hrani „Slovenska Matica“. Stanko Vraz, ta veleum jugoslovanski, ta skoro največji jugoslovanski domoljub, umrl je dosti prerano l. 1851 v Zagrebu, kjer je tudi pokopan.

Kdo pa je bil Urban Jarnik?

Urban Jarnik je bil duhovnik na Koroškem in znamenit slovenski pisatelj tiste dobe. Rojen je bil l. 1784 v Zilski dolini na Koroškem. Njegov učitelj je bil Gutmann v Celovcu, kateri je bil tudi pisatelj slovenski. (Spisal je Windische Sprachlehre in več družega.) A Jarnik je daleč presegnil svojega učitelja. V mladih letih je precej dobrih slovenskih pesmi zložil in mnogo za ljudstvo koristnih knjižic v domačem jeziku izdal, n. pr. „Sber lepih vakov za mladino“, „Sadjerejo“, „Molitvene bukvice za otroke“, „Jedro krščanskih resnic“. V poznejših letih se je pa skazal imenitnega slovenskega jezikoslovca. Izdal je l. 1822 v Celovcu: Sammlung solcher altslavischer Wörter, welche im heutigen windischen Dialekte fortleben. Še bolj znamenita je njegova učena knjiga: „Versuch eines Etimologikons der slavischen Mundart in Inner-Oesterreich“, katera je izišla v Celovcu. Jarnik je bil jako učen slovanski jezikoslovec, umeval je po večjem vse slovanske jezike in občeval s slovanskimi učenjaki. On je raztolmačil tudi oni slovanski napis na „vojvodskem stolu“

na gospevetskem polju. Nemški učenjaki so mislili, da je latinski, a Jarnik je dokazal, da je slovenski. Kot duhovnik je Jarnik pastiroval v Canjah pod Kernosom in kot župnik v Blatogradu, kjer je l. 1844 umrl, 70 let star. Od rokopisov v njegovi zapuščini je znamenit nemško-slovanski slovar in nekatere pesmi.

(Dalje prih.)

Smešničar l. Pijanca na glasu obiskala je bela žena smrt, da jegovo vina navzeto truplo pošlje v krtovo deželo. Ko sprevidi, da jej ne uide več, veli si prinesiti kupico vode studene in jo popije rekoč: „na smrtni postelji treba je spraviti se tudi z najbolj sovražnim nasprotnikom“ in je tako s sovražnico vodo spravljen umrl.

Razne stvari.

(Znižana tarifa) obveljala je l. jan. t. l. pri tehtnici za seno v Mariboru. Za 100 kilo slame in sena, potem od kosti, prtenin, živine se plača po 3 kr., od ogelja, apna, krompirja in zrnja po 2 kr., od gnoja in kamenja po 1 krajcar, od vsega neimovanega po 3 kr.

(Ukradenega orožja) imajo pri sodnji v Bistrici mnogo: 28 enocevnih pušek, 7 dvocevnih pištol, 21 nožev, 1 helebardo in 1 sabljo.

(Gostilnica pogorela) je v Slanini „Hotel Berner“, prej g. Ogrizekova.

(Zoper volitev v okrajni zastop mariborski) so nemškutarji ugovarjali pri c. k. namestniji, a ta je ugovor zavrgla. Sedaj bode kmalu druga seja sklicana, da se izvoli načelnik in odbor, ker so to prvokrat nemškutarji zabranili s svojim pobegom iz zbornice. Pri drugi seji jim pa to ne pomaga nič, ker navzoči lahko tirjajo, da obvelja tukaj §. 38 srenjske postave od l. 1864. Nova volitev zavolj grofa Nugenta se pa ne more razpisati, dokler okrajni zastop ne odloči, ali se ima jegova odpoved sprejeti ali ne. Vsako drugo postopanje bilo bi nasprotno postavi o okrajnih zastopih od l. 1866.

(Svitli cesar) so morivca Blaža Kumberger in Franca Jagodič iz Šmarije pri Celji pomilostili in smrtno kazen spremenili v zapor na žive dni.

(Premoga) v celjskem rudarskem okrogu izkopali so lani 3,837.991 meterskih ali novih centov. Za cent je se spečalo l. 1877 po 33 kr. lani pa 32 kr.

(Železo štajersko in koroško) dobilo je večjo ceno, 3 fl. pri 1 toni.

(Naznanilo). Nekaj celjskih in okoliških nar. učiteljev izdavalo bode z novim letom nov list pod imenom: „Popotnik“. List za šolo in dom. — Izhajal bode list 15. in zadnjega vsakega meseca na celi poli ter bode stal po pošti sprejeman tri goldinarje na leto. Dopisi in naročnina blagovolijo naj se odgovornemu uredniku g. Jak. L-o